

Handläggare
Jerzy Slazak
Telefon: 08-508 289 74
Mathias Eriksson
Telefon: 08-508 288 78

Till
Miljö- och hälsoskyddsnamnden
MHN 2014-02-04 p.10

Utredning – utfärdande av saneringsintyg för fartyg enligt internationella hälsoreglementet (IHR)

Remiss från Socialstyrelsen, dnr 304-1770/2013

Förvaltningens förslag till beslut

- 1 Godkänna detta tjänsteutlåtande som svar på Socialstyrelsens remiss.
- 2 Tillstyrka förslag till Socialstyrelsens remiss.
- 3 Översända detta tjänsteutlåtande jämte protokollutdrag över nämndens beslut till Socialstyrelsen och kopia till Kommunstyrelsen.
- 4 Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Pia Winbladh Högfors
Avdelningschef

Sammanfattning

Stockholms stad har getts möjlighet att yttra sig över Socialstyrelsens remiss ”Utredning – utfärdande av saneringsintyg för fartyg enligt internationella hälsoreglementet (IHR)”. Den stora frågan är om saneringsintyg för fartyg enligt internationella hälsoreglementet (IHR) 2005 fortsatt ska utfärdas av kommunerna eller om uppgiften bör övergå till Transportstyrelsen.

Kommunstyrelsen har uppdragit till miljö- och hälsoskyddsnämnden att besvara remissen för stadens räkning. Given svarstid har varit till den 16 januari 2014. Förvaltningen har tagit kontakt med Socialstyrelsen och begärt anstånd med svarstiden till den 10 februari 2014.

IHR 2005 ställer krav på grundläggande kapacitet som ska finnas på nationell nivå för att upptäcka, bedöma, underrätta och rapportera händelser som kan utgöra hot mot människors hälsa av både nationell och internationell karaktär samt för att hantera dessa hot.

En del av arbetet med att upptäcka hot mot människors hälsa är att fartyg i internationell trafik ska inspekteras var sjätte månad, och därefter få ett intyg, så kallat saneringsintyg. För närvarande är det kommunens miljö- och hälsoskyddsinspektörer som inspekterar fartygen och utfärdar saneringsintygen.

För att komma fram till om Transportstyrelsen eller kommunens inspektörer bör utfärda saneringsintyg i framtiden har Socialstyrelsen valt att göra en jämförelse mellan de båda myndigheterna med anledning att kommunens och Transportstyrelsens inspektioner visar att de till viss del överlappar varandra.

För Stockholms kommun innebär Socialstyrelsens förslag ingen förändring gällande utfärdande av saneringsintyg. Detta med anledning av att Stockholms hamn är en karantänshamn.

Förvaltningen är positiv till Socialstyrelsens förslag till att kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer även i fortsättningen bör utfärda saneringsintyg för fartyg.

Bakgrund

Socialstyrelsen utreder för närvarande om saneringsintyg för fartyg enligt internationella hälsoreglementet (IHR) 2005 fortsatta ska utfärdas av kommunerna eller om uppgiften bör övergå till Transportstyrelsen.

Anledningen till att Socialstyrelsen har startat denna utredning har varit att Transportstyrelsens och kommunens inspektioner av fartygen till viss del överlappar varandra. Det gäller t.ex. frågor som rör besättningens hälsotillstånd, temperatur i kylrum samt avfallshantering.

Internationella hälsoreglementet (IHR)

Världshälsoorganisationen, WHO, antog i maj 2005 ett nytt internationellt hälsoreglemente. IHR 2005 är ett legalt bindande ramverk för 194 länder och ålägger rättigheter och skyldigheter på såväl människor, stater som på WHO. Det övergripande syftet med IHR 2005 är största möjliga skydd mot att visa sjukdomar och andra farliga ämnen sprids internationellt med minsta möjliga hinder för den internationella trafiken.

IHR 2005 ställer krav på grundläggande kapacitet som ska finnas på nationell nivå för att upptäcka, bedöma, underrätta och rapportera händelser som kan utgöra hot mot människors hälsa av både nationell och internationell karaktär samt för att hantera dessa hot. IHR implementerades i svensk rätt 2007 genom införandet av Lagen om internationella hot mot människors hälsa. IHR innehåller förändrade krav och nya regler för utfärdande av saneringsintyg för fartyg. Då ersattes de tidigare rättsaneringsintygen av ett mer omfattande saneringsintyg som innefattar samtliga allvarliga hälsohot. Det gäller såväl kemiska, biologiska som radionukleära hot (CBRN), oavsett om dessa sprids avsiktligt eller inte.

I Sverige har Socialstyrelsen ansvaret för att samordna beredskapen mot allvarliga hälsohot enligt Lag (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa. Myndigheten är också utsedd till nationell kontaktpunkt för IHR. Socialstyrelsen har gett ut två föreskrifter som ett komplement till lagstiftningen. En av dessa föreskrifter (SOFS 2007:11) berör utfärdandet av saneringsintyg för fartyg.

Saneringsintyg

En del av arbetet med att upptäcka hot mot människors hälsa är att fartyg i internationell trafik ska inspekteras var sjätte månad, och därefter få ett intyg, så kallat saneringsintyg. För närvarande är det kommunens miljö- och hälsoskyddsinspektörer som inspekterar fartygen och utfärdar saneringsintygen. Syftet med saneringsintygen är att minska risken för att smittämnen och andra ämnen som utgör eller kan utgöra ett allvarligt hot mot människors hälsa förs in i landet eller sprids till andra länder.

Det finns tre olika saneringsintyg:

- Intyg om befrielse från sanering av fartyg (*Ship Sanitation Control Exemption Certificate*)
- Intyg om utförd sanering av fartyg (*Ship Sanitation Control Certificate*)
- Förlängning av intyg om befrielse från sanering av fartyg (*Extension off the Ship Sanitation Control Exemption Certificate*)

De två första intygen gäller sex månader efter utfärdandet. En förlängning av saneringsintyg kan göras en gång om det inte finns några tecken på hälsorisker för människor och intyget gäller en månad.

I Sverige finns för närvarande 53 kommuner med sammanlagt 68 hamnar (utsedda av Socialstyrelsen), som har rätt att utfärda saneringsintyg efter inspektionen.

Utredningens frågeställningar

Förvaltningen är positiv till Socialstyrelsens förslag om att kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer även i fortsättningen bör utfärda saneringsintyg för fartyg.

Socialstyrelsen har utrett om Transportstyrelsen eller kommunens inspektörer bör utfärda saneringsintyg i framtiden har Socialstyrelsen valt att göra en jämförelse mellan de båda myndigheterna.

Jämförelsen omfattar följande fyra områden:

1. Myndighetsvalets betydelse för Sveriges beredskap

Genom ett fortsatt kommunalt utfärdande av saneringsintygen främjas kommunikation, kompetens och kontinuitet inom myndigheten och berörda aktörer som t.ex. smittskyddsläkare och polisen. Internationella hälsoreglementet (IHR) är en del av det svenska krishanteringssystemet och bör hanteras inom ramen för respektive myndighets verksamhetsansvar och efter krishanteringssystemets tre grundprinciper; ansvars-, likhets- och närhetsprincipen. I det svenska krishanteringssystemet har kommunerna en central roll vid hantering av kris.

2. Likheter och olikheter vid fartygsinspektioner

En jämförelse mellan kommunens och Transportstyrelsens inspektioner visar att de till viss del överlappar varandra. Det gäller t.ex. frågor som rör besättningens hälsotillstånd, temperatur i kylrum samt avfallshantering. Områden som kontrolleras av Transportstyrelsen är t.ex. arbetsmiljö, säkerhet, fartygets sjöduglighet samt att certifikat och andra handlingar som ska finnas på fartyget är i sin ordning.

Både Transportstyrelsen och kommunerna saknar en del kunskaper för att utföra inspektioner på föreskriven nivå. Transportstyrelsens inspektörer saknar kunskaper inom smittskydd och inspektioner görs inom ramen för sjöfartsinspektionen.

Kommunens inspektörer fokuserar huvudsakligen på smittskyddsfrågor. Kontroll sker bl.a. av förekomst av skadedjur, vektorer, reservoarer samt hygieniska förhållanden men kunskapsbrister finns gällande fartygens konstruktion och olika tekniska lösningar som t.ex. eventuell dricksvattenhantering och rening, eller vad som kan finnas i maskinrummet. Största osäkerheten och kunskapsbristen råder i hur kontrollen av eventuella kemiska och radionukleära hot ska genomföras och bedömas.

3. Utbildning och erfarenhet

Utbildning och erfarenhet hos Transportstyrelsens respektive kommunens inspektörer skiljer sig åt, men var för sig finns kompetenser som båda är viktiga och relevanta i utfärdande-processen. Huvuddelen av de kommuninspektörer som utfärdar saneringsintyg arbetar med smittskyddsfrågor i sitt dagliga tillsynsarbete. Fartygsinspektörer har oftast sjöfartserfarenhet och

erfarenhet av att inspektera fartyg. Däremot saknar de kunskap inom smittskydd.

Oavsett vilken myndighet som kommer att utfärda saneringsintyg kan utbildningsinsatser behövas för den personal som ska utföra inspektionerna. Kommuninspektörer är framförallt i behov av mer vägledning och kunskap om kemiska och radionukleära föroreningar kopplade till fartygsinspektionerna. Socialstyrelsen undersöker möjlighet till relevant utbildning för att höja kompetensen hos kommuninspektörer.

4. Urval av kommuner som bör få utfärda saneringsintyg för fartyg

Enligt Socialstyrelsens utredning bör antalet kommuner med utfärdanderätt minskas. Kommuner som utfärdar relativt få saneringsintyg per år ska fräntas rätten att utfärda saneringsintyg, till förmån för större kommuner. Kommuner som övertar utfärdande av saneringsintygen genom ökad volym, har större möjligheter att främja kunskapsuppbyggnad inom området.

Förvaltningens synpunkter

Stockholm är karantänhamn och kommer att behålla rätten att utfärda saneringsintyg. Här finns två stora hamnanläggningar: Frihamnen och Värtahamnen och mindre hamnar som t.ex. Loudden. Ett antal kajer och förtöjningsplatser som t.ex. Skeppsbron eller Stadsgården ingår också i Stockholm hamns verksamhetsområde. Antalet utfärdade saneringsintyg kan variera från år till år, beroende på hur många fartyg med utgångna saneringsintyg eller med saneringsintyg som är på väg att gå ut, och som anlöper Stockholms hamn. Antalet saneringsintyg som utfärdades under 2012 uppgick till 12 stycken och under 2013 till 8 stycken.

För Stockholms kommun innebär Socialstyrelsens förslag ingen förändring gällande utfärdande av saneringsintyg. Dock kan resultatet av utredningen innebära en ökning av antalet fartyg som behöver saneringsintyg utfärdade. Det ser vi som en positiv utveckling. Debiteringen av fartygen kommer under året att ses över. Stora delar av förvaltningens arbete kopplat till IHR är inte intäktsfinansierat såsom medverkan i karantänshamngruppen, beredningsplanering, utbildning, omvärldsbevakning och remisshantering. Förvaltningen anser att detta antingen delvis kan

byggas in i avgiften för utfärdande av saneringsintygen (nuvarande avgift ca 3 h/fartyg); alternativt att skattemedel skjuts till för det arbete som inte går att finansiera via taxan.

Slut

Bilaga

”Utredning – utfärdande av saneringsintyg för fartyg enligt internationella hälsoreglementet (IHR)”